

Finland

Dramatisk ökning av antalet narkomaner

Publicerat i Narkotikafrågan nr 5, 2001

Under 90-talet tiodubblades antalet narkomaner i Finland.

Narkotikabrotten har ökat nästan lika mycket. Sprututdelning och medicinsk behandling är viktiga ingredienser i narkomanvården.

Av Pelle Olsson

Finland var länge en nästan narkotikafri idyll i Europas ytterkant. Så är det inte längre. All statistik visar att narkotikan fått ett genombrott i den finska samhället.

- Vi räknar med att det finns mellan 16 000 och 30 000 narkomaner i landet.

Det har skett en tiodubbling av antalet sedan 1990, säger Carola Fabritius, psykiatriker på Järvenpää socialsjukhus, några mil norr om Helsingfors.

Till gruppen narkomaner räknas alla som har ett regelbundet bruk av narkotika och som har fått problem av sitt missbruk. I Sverige finns officiellt 26 000 tunga narkomaner. Den finska definitionen på narkomaner är dock något vidare, varför talen inte kan jämföras. När det gäller cannabisrökning i nionde klass har Finland passerat Sverige. 1999 hade 10 procent av de finska ungdomarna rökt hasch eller marijuana, mot 8 procent i Sverige.

- Vi medicinska experter betraktar inte cannabis som en lätt drog, säger hon. Vi har med egna ögon sett panikattackerna, schizofrenin, det tunga beroendet och hur de intellektuella funktionerna skadas.

Fabritius menar att de här skadeverkningarna kanske är extra tydliga i ett land som Finland. Precis som när det gäller alkohol är det tradition att berusa sig så häftigt som möjligt även med cannabis. Därför blir effekterna ofta dramatiska. En stor del av sjukvården i samband med narkotika beror på just cannabis.

- Finland är nog mer narkotikaliberal än Sverige. Vår social- och hälsominister Maija Perho, som annars är en mycket sansad person, har flera gånger uttalat ambivalenta åsikter om cannabis. Och sen har vi förstås ett antal sociologer som har liberala åsikter. Vi har också Finlands cannabisförening som ofta hörs och syns i medierna.

En annan skillnad jämfört med Sverige är den ganska omfattande utdelningen av rena sprutor till missbrukare. Det sker på ett 20-tal platser runt om i Finland

Temgesic-epidemi

Chefsläkaren på Järvenpää socialsjukhus, Antti Holopainen, bekräftar Fabritius dystra bild av narkotikasituationen.

- Det finns till och med uppgifter som visar att kan vara uppåt 60 000 personer som är narkotikaberoende eller som använder narkotika någorlunda regelbundet, säger Holopainen som också är ordförande för de finska läkarsamfundet för beroendemedicin.

De tyngsta narkomanerna har tidigare, precis som i Sverige, utgjorts av amfetaminister. Opiatmissbrukare var länge sällsynta. Idag räknar man med uppåt 3000- 5000 opiatmissbrukare.

- Det som är speciellt med Finland är att en stor andel missbrukar läkemedlet buprenorfin, inte heroin.

Buprenorfin, eller Temgesic som läkemedlet heter är en syntetiskt opiat som används som smärtstillande medel. Det blev snart populärt i missbrukskretsar. En Helsingforsläkare började skriva ut det till narkomaner i stor skala med syfte att

hjälpa dem, berättar Holopainen och Fabritius. Han blev så småningom anmäld av Socialstyrelsen och hamnade till slut i fängelse. Då var skadan redan skedd. Till stor del tack vare hans frikostliga receptutskrivningar på Temgesic ökade antalet opiatmissbrukare.

Helsingforsläkaren påminner om den svenska psykiatrikern Sven-Erik Åhström på 60-talet eller den brittiska läkaren John Marks på 90-talet som båda ansåg att de hjälpte narkomanerna genom att förse dem med narkotika. Jag blir därför förvånad när jag får veta att Temgesic även används på Järvenpää socialsjukhus i behandlingssyfte. Det ges till alla opiatmissbrukare som skrivs in på sjukhuset antingen som hjälp under avgiftningen eller som långtidsbehandling. Temgesic, eller Subutex, används visserligen även i Sverige, men har aldrig förekommit på gatumarknaden hos oss.

- *Liknar inte Temgesic-behandlingen i Finland den legala förskrivningen av heroin i Schweiz och Holland?*

- Man kan inte jämföra det med heroinbehandling, säger Antti Holopainen. Den farmakologiska effekten är annorlunda. Heroin är korttidsverkande, buprenorfin kan verka i flera dagar. Patientens tillstånd stabiliseras med hög dos buprenorfin. Suget efter heroin försvinner. Det är ungefär som behandling med metadon och det sker i mycket kontrollerade former.

Hård arbetsbelastning för polisen

- Fram till 1989 var vi i stort sett befriade från narkotikasmugglingen från Öst, säger kriminalkommissarie Petri Juvonen som är chef för den avdelning inom narkotikaroteln i Helsingfors som ansvarar för gatulangningen.

- Det ändrades när Sovjetunionen föll ihop. Sedan dess har vi haft en stadig årlig ökning av narkotikabeslagen. I Helsingfors var ökningstakten större än någonsin under det senaste året

Det mesta heroinet i Finland kommer idag via Ryssland även om det inte är tillverkat där. Amfetamin och ecstasy smugglas främst in från Estland. I kriminalstatistiken kan man avläsa att närapå hälften av alla *grövve* narkotikabrott i Helsingfors idag begås av ryssar eller estländare.

Juvonen berättar att det precis som i Sverige är förbjudet att konsumera narkotika. Polisen kan ta drogtester, men gör det i praktiken mycket sällan. Många döms ändå för konsumtionsbrott, en brottskategori som dock minskat kraftigt i Helsingfors. Juvonen kan inte säga om det beror på att polisen börjat se mellan fingrarna på grund av den kraftigt ökade arbetsbelastningen.

En ny narkotikalag har trätt i kraft i höst. Den kommer dels att innebära en snabbare juridisk process så att polisen på gatan kan skriva ut böteslappar direkt istället för att belasta domstolarna. Dels vill man ha en mer likartad bedömning i domstolarna av narkotikabrotten.

- Jag tror att det kommer att innebära färre åtalsunderlåtelse, säger Juvonen, men vi vet ännu inte hur effekterna kommer att slå.

En sak är dock säker. Om ökningen av narkotikabrotten fortsätter i samma takt som hittills kommer Juvonen och hans kollegor snart att gå på knäna.

Faktaruta Finland

Mellan 1995 och 1999 fördubblades andelen ungdomar i nionde klass som någon gång använt cannabis, från 5 procent till 10 procent.

Under samma tidsperiod ökade antalet personer som fått sjukhusvård i samband med cannabismissbruk, från 175 år 1995 till 331 år 1999.

Under det sistnämnda året svarade kokain för 12 sjukhusfall, hallucinogener för 122, amfetamin för 614 och opiater för 875.

De största patientgrupperna härrörde sig dock från sömnmedel och lugnande medel, 1781 sjukhusfall, och blandmissbruk 1774 fall.

Narkotikabeslagen visar samma skarpt uppåtstigande kurva. Mellan 1990 och 2000 ökade beslagen av cannabis från 71 kg till 196 kg.

Beslagen av amfetamin och metamfetamin ökade från 1,4 kg till 80 kg.

Heroin ökade från 0,0 kg till 6 kg. Kokain från 0,0 kg till 38 kg.

Ecstasy från noll till 87.000 tabletter. LSD från noll till 2355 tripper.

Antalet personer misstänkta för narkotikabrott ökade från 1346 till 10 771 mellan 1990 och 2000.

Även narkotikadödligheten har stigit dramatiskt. Från 38 dödsfall 1990 till 113 1998.